

Nederlands Letterenfonds
o.f. Romkje de Bildt
Nieuwe Prinsengracht 89
1018 VR Amsterdam

Ljouwert, 1 septimber 2026

POSTADRES

Westersingel 4
Keamer 0.11
8913 CK Ljouwert

ynfo@dingtiid.frl
www.dingtiid.frl
@dingtiid

Rju achte direkteur-bestjoerder De Bildt,

In libbene literatuer is essinsjeel foar de fitaliteit fan de Fryske taal en kultuer. Dat stelle it Ryk en de Provinsje Fryslân yn de Bestjoersôfspraak Fryske Taal en Kultuer (BFTK). Sy stribje dêrom nei in ryk literêr oanbod yn de Fryske taal. "De kommende jierren stimulearje Ryk en Provinsje fia ferskate regelingen, it Nederlands Letterenfonds, ynstellings en projekten de ûntwikkeling fan nije literatuer, likegoed yn boekfoarm as yn digitale en sprutsen foarmen, en it breed beskikber meitsjen fan dy nije produksjes yn de mienskip."¹

De Provinsje Fryslân wol it belied op it mêd fan de Frysktalige literatuer graach trochûntwikkelje en sa nedich de subsydzjeregelingen oanpasse om goed by it fjild oan te sluten. De Provinsje hat dêrom yn de mande mei it Letterefûns op 1 july 2025 in advysfersyk dellein by DINGtiid, it wetlik advysorgaan foar de Fryske taal. Dêryn wurdt frege om, op basis fan petearen mei it fjild, te advisearjen oangeande trije kwestjes:

1. *Slute de besteande literêre subsydzjeregelingen fan de Provinsje Fryslân en it Letterefûns oan op it ferlet en de ûntwikkelings yn it literêre fjild?*
2. *Slute de regelingen fan beide partijen genôch op inoar oan?*
3. *Wat binne de opfettingen oer de hjoeddeistige en winsklike rol fan Provinsje Fryslân en it Letterefûns yn it literêre fjild?*

Yn ûndersteande gearfetting nimme wy jo yn fûgelflecht mei troch ús oanpak fan it advys, ús wichtichste befiningen en oplossingsrjochtingen. Yn de bylage fine jo in wiidweidige beskriuwing dêrfan.

Gearfetting

Dit advystrajekt wurdt yn twa parten opdield. Yn dizze brief geane wy yn op de earste twa advysfragen. Op basis fan buro- en fjildûndersyk sjogge wy dat de Provinsje en it Letterefûns in soad yn it wurk stelle om mei in ferskaat oan literêre subsydzjeregelingen in ryk en kwalitatyf heechwaardich literêr oanbod yn de Fryske taal nei te stribjen. Dêrneist wurdt mei boekjiersubsydzjes oan Fryske organisaasjes,

¹ BFTK 2024-2028, side 67.

projektsubsydzjes en ynsidintele subsydzjes in flinke ympuls jûn om it literêr oanbod te fergrutsjen en de kwaliteit dêrfan te ferheegjen. Yn it fjild wurdt it ferlet field om de subsydzjeregelingen te ferbreedzjen en út te wreidzjen, en dêrby ek de kwaliteit fan it literêr oanbod te ferheegjen.

Gearfetsjend kin as antwurd op de earste fraach steld wurde dat de literêre subsydzjeregelingen foar in grut part oanslute op it ferlet fan en de ûntwikkelingen yn it fjild; der binne lykwols hiaten yn de regelingen dêr't mei oanpassingen en oanfollingen wol yn foarsjoen wurde kin. Der is ferlet fan:

- bettere sichtberens en fynberheid fan de subsydzjeregelingen;
- mear ienheid en bondeling yn de subsydzjeregelingen, by sawol makkers en útjouwers as oare spilers yn it literêre fjild;
- romte foar ûntwikkeling;
- romte foar profesjonalisearring fan begjinnende makkers en makkers mei mear ûnderfining;
- it ferheegjen fan de kwaliteit fan it Frysktalige literêre oanbod;
- en fierder wurdt it oanfreegjen en beoardieljen fan (gruttere) subsydzje-oanfragen as tige burokratysk en kompleks ûnderfûn;

As antwurd op de twadde fraach is ús befining dat de regelingen yn it algemien goed op inoar oanslute, mar dat der wol ferskillen binne yn wurkwize en yn opfetting oer wat Frysktalige literatuer bewurkmasterje moatte soe.

Yn dit advys jouwe wy dêrom in oantal konkrete oplossingsrjochtingen oangeande it ferbreedzjen en útwreidzjen fan subsydzjeregelingen. De oplossingsrjochtingen kinne mooglik ek bydrage oan it kreëarjen fan mear draachflak foar it belied en it ferheegjen fan it gebrûk fan de regelingen. Wy riede de Provinsje en it Letterefûns dêrby ek oan om yn gearspraak en gearwurking mei-inoar te besjen hoe't de besteande regelingen foar Frysktalige literêre subsydzjes oars ynrjochte wurde moatte soene wat it ûnderwerp kwaliteitshifking en betingsten oanbelanget. Der soenen brêgen slein wurde kinne troch:

- it opnimmen fan eardermerke budzjet of in garandearre plak (ûnder stelde kwaliteitsbetingsten) yn alle regelingen fan it Letterefûns foar Frysktalige produksjes;
en/of:
- it útwreidzjen fan provinsjale regelingen mei regelingen dy't no allinnich by it Letterefûns belein binne en dêr in foarm fan kwaliteitshifking yn te belizzen;
en/of:
- in tuskenregeling mei ek mear systematysk oerlis en útwikseling tusken de Provinsje en it Letterefûns, dêr't benammen ynset wurdt op it ûntwikkeljen en profesjonalisearjen fan it literêre fjild.

Ferfolch

Nei de simmer set DINGtiid mei it ferdjippjende ûndersyk útein en dat foltôgje wy yn de twadde perioade fan it Wurkprogramma 2026/2027. Fansels bliuwe wy dêrby yn nau kontakt mei sawol it Fryske literêre fjild as mei oanbelangjende amtners, en sille wy tuskentroch oer ús fuortgong rapportearje. Mochten jo foar dy tiid fragen hawwe oangeande dizze brief of ús oankommende trajekt, dan binne wy fansels altyd ree om dy te beäntwurdzjen.

Ut namme fan it bestjoer fan DINGtiid,

Jan Koster
Foarsitter DINGtiid

Jitske de Hoop
Bestjoerder DINGtiid

Taheakke:

- Advysbrief Fryske literatuer (diel 1)
- List fan petearpartners

Advysbrief Fryske literatuer (diel 1)

In libbene literatuer is essinsjeel foar de fitaliteit fan de Fryske taal en kultuer. Dat stelle it Ryk en de Provinsje Fryslân yn de Bestjoersôfspraak Fryske Taal en Kultuer (BFTK). Sy stribje dêrom nei in ryk literêr oanbod yn de Fryske taal. “De kommende jierren stimulearje Ryk en Provinsje fia ferskate regelingen, it Nederlands Letterenfonds, ynstellings en projekten de ûntwikkeling fan nije literatuer, likegoed yn boekfoarm as yn digitale en sprutsen foarmen, en it breed beskikber meitsjen fan dy nije produksjes yn de mienskip.”²

De Provinsje Fryslân wol it belied op it mêd fan de Frysktalige literatuer graach trochûntwikkelje en de subsidydzjeregelingen oanpasse om goed by it fjild oan te sluten. De Provinsje hat dêrom yn de mande mei it Letterefûns op 1 july 2025 in advysfersyk dellein by DINGtiid, it wetlik advysorgaan foar de Fryske taal. Dêryn wurdt frege om, op basis fan petearen mei it fjild, te advisearjen oangeande trije kwestjes:

1. *Slute de besteande literêre subsidydzjeregelingen fan de Provinsje Fryslân en it Letterefûns oan op it ferlet en de ûntwikkelings yn it literêre fjild?*
2. *Slute de regelingen fan beide partijen genôch op inoar oan?*
3. *Wat binne de opfettingen oer de hjoeddeistige en winsklike rol fan Provinsje Fryslân en it Letterefûns yn it literêre fjild?*

Oanpak

Wy hawwe dit advystrajekt yn twa dielen opnommen yn ús Wurkprogramma 2026-2027. Yn dit earste diel fan it advys geane wy benammen yn op de earste twa fragen en diele wy ús befiningen en oplossingsrjochtingen oangeande dy fragen. Sa kinne de resultaten fan ús ûndersyk rjochting jaan by it oanpassen fan de subsidydzjeregelingen binnen de beliedsperioade 2025-2028. De oplossingsrjochtingen kinne mooglik ek bydrage oan it kreëarjen fan mear draachflak foar it belied en it ferheegjen fan it gebrûk fan de regelingen. Letter, yn 2027, sil in ferfolchadvys folgje, wêrby’t wy djipper yngeane op de ûntwikkelingen en de ynfrastuktuer fan it literêre fjild en de winsklike rol fan de Provinsje en it Letterefûns dêryn. Mei de advizen leverje wy ynput foar de literêre subzydzjeregelingen, de tuskenevaluaasje fan de BFTK en de fyzje op de Fryske literatuer foar de lange(re) termyn.

Foar dit advystrajekt hawwe wy sawol buro- as fjildûndersyk dien. By it buroûndersyk hawwe we ûnder oare sjoen nei it wetlik ramt, taal- en literatuerbelied en de literêre subsidydzjeregelingen fan de Provinsje Fryslân en it Letterefûns. By it fjildûndersyk hawwe wy petearen fierd mei partijen út it literêre fjild³ en boppedat in meardaachse

² BFTK 2024-2028, side 67.

³ Sjoch foar in oersjoch dêrfan yn de taheakke.

wurkbesite brocht oan Baskelân, yn juny 2026.⁴ Wy hawwe dêr praat mei in ferskaat oan literêre organisaasjes, om ynformaasje út te wikseljen oer literatuerbelied yn minderheidstaalgebieten, de relaasje ta oerheden en literêre subsidyjestreamen. Dy befiningen nimme wy ek mei yn it twadde diel fan it advystrajekt, en boppedat nimme we ek foarbylden mei út oare minderheidstaalgebieten. Yn it twadde diel fan it advys sille wy guon befiningen fierder útdjipje en toetse mei petearpartners út it fjild mei in DINGpetear.

Wichtichste befiningen

Ut de petearen dy't wy fierd hawwe, docht bliken dat al in hiel soad bart op it mêd fan de Fryske literatuer. Der binne moaie inisjativen, der is nij talint en, sa waard sein: “der binne rike publikaasjes yn ús taal” en “der is in hiel soad en der kin ek in hiel soad”. Lykwols binne yn de petearen ek soargen dield en hiaten en obstakels beneamd oangeande de literêre ynfastruktuer en de subsidyjeregelingen.

Wy bondelje tematysk ús wichtichste befiningen op basis fan de advysfragen en behannelje dêrnei koart en puntsgewiis in tal oplossingsrjochtingen. Wy merke hjirby op dat wy allinne globaal nei de literêre subsidyjeregelingen fan de Provinsje en it Letterefûns sjoen hawwe en net alles oant yn detail mei-inoar ferlike hawwe. Fierder hawwe wy by it literêre fjild hifke wêr't it ferlet oangeande de literêre subsidyjeregelingen út bestiet. Wy beklamje dat we sawol by de befiningen as oplossingsrjochtingen de technyske en juridyske kant fan de subsidyjeregelingen net ynhâldlik beoardiele hawwe. Dat betsjut ek dat wy gjin ynsjoch hawwe en/of jaan kinne oangeande de mooglike konsekwinsjes dêrfan op subsidyjetechnysk en juridysk flak.

Advysfraach 1: Slute de besteande literêre subsidyjeregelingen fan de Provinsje Fryslân en it Letterefûns oan op it ferlet en de ûntwikkelingen yn it literêre fjild?

Wy behannelje dizze kwestje oan de hân fan trije tema's:

Tema 1: Bekendheid en brûkersfreonlikens

It literêre fjild hat ferlet fan in better ynsjoch yn de subsidyjeregelingen, en fan minder kompleksiteit.

- Paadwizer: benammen jonge en/of debutearjende makkers binne net (goed) op de hichte fan it bestean fan literêre subsidyjeregelingen en witte ek net (goed) wêr't se wêze moatte om der gebrûk fan te meitsjen.

⁴ DINGtiid hat foarôfgeand oan dizze wurkbesite ûndersyk dien nei minderheidstalegebieten mei in sterke literêre ynfastruktuer, in kwalitatyf hege output mei sawol in lokale, lanlike as ynternasjonale fokus op de eigen literatuer, dêr't ek it optimalisearjen fan de subsidyjestreamen yn sintraal stie. Sadwaande kamen we op Baskelân út.

- Tagonklikheid: dokuminten foar de provinsjale subsydzye-oanfraach binne pas sichtber ast dyn oanfraach yntsjinnest. Om yn it foar ta te rieden wat nedich is foar in oanfraach, is der ferlet fan tagonklike ynformaasje en eventueel foarbyliddokuminten.
- Administrative hannelingen: it proses fan in (gruttere) subsydzye-oanfraach wurdt as burokratysk en kompleks ûnderfûn.
- Beoardielingsproseduere: om't de beoardieling lang duorret, komt de produksje minder hurd op gong.
- Ferantwurdig en kontrôle: it proses néi de subsydzjetakenning wurdt gauris as te juridysk, detaillistysk en burokratysk ûnderfûn.

Tema 2: Ferbreiding en bondeling

Der is ferlet fan mear ferbreiding en bondeling yn de subsydzjeregelingen, by sawol makkers, útjouwers as oare spilers yn it literêre fjild.

Makkers:

- Bredere dekking: yn de provinsjale subsydzjeregelingen is ferlet fan mear dekking foar skriuwers mei mear ûnderfining, boeken foar oare leeftiidsgroepen, oare sjenres en foarmen. Yn de beskriuwing fan de literêre regelingen soe mear helder makke wurde moatte foar wat foar type produksjes in oanfraach dien wurde kin en watfoar type makkers in oanfraach dwaan kin, lykas makkers fan printe- of stripboeken.⁵
- Oersettingen: ferlet fan mear finansjele romte foar oersettingen út it Frysk wei en nei it Frysk ta. Dat sit no yn deselde regeling as redaksje en begelieding en kin allinnich oanfrege wurde troch in útjouwer of organisaasje. Boppedat wurde honoraria foar oersetters net eksplisyt beneamd.
- Redaksje/begelieding: ferlet fan mear finansjele romte foar redaksje en begelieding. Dat sit no yn deselde regeling as foar oersettingen.
- Eksperiment: yn oanfolling op de earste befining hawwe ferskate makkers en útjouwers ferlet fan romte om te eksperimintearjen, ûnder oare mei multydisziplinêre foarmen yn de literatuer, dy't no net dutsen wurde yn de regelingen.
- Untwikkelromte: makkers hawwe ferlet fan (finansjele) romte om harren mei it kreëarjen fan literatuer dwaande te hâlden. Soks wurdt by de Provinsje no net stipe.
- Profesjonalisearring: der is ferlet fan it ûntwikkeljen fan literêre feardichheden en fan persoanlike begelieding.

⁵ Der wurdt in ferlet field ûnder Fryske makkers oan in literêre ynfastruktuer en subsydzjeregelingen dy't romte jouwe oan it meitsjen fan produksjes dy't yn twa of mear talen tagelyk útjûn wurde. Jong en nij literêr talint hat boppedat ferlet fan lanlike ferbining en erkenning. Allinnich Fryslân as ôfsetgebiet fielt foar harren te lyts. Dêr binne wy yn dit dieladvys no net neier op yngien. In bredere fyzje op talichheid en Fryske literatuer wurdt meinaam nei it twadde advys.

- Subsydzjebondeling: der is ferlet fan it bondeljen fan ferskillende dielen fan subsyzje-oanfragen foar inselde literêr projekt.
- Promoasje/sichtberens: der is ferlet fan mear finansjele romte foar promoasje en sichtberens. Boppedat: net alle foarmen fan promoasje en literêre aktiviteiten falle ûnder de regelingen, wylst se wol de doelen foar de promoasje fan Fryske literatuer stypje. Tink dêrby bygelyks oan literêre bydragen op festivals.
- Keunstmjittige Yntelliginsje (AI): AI is in faktor fan oandacht by it produsearjen en distribuearjen fan literêre produksjes. Yn gjin fan de rinnende regelingen wurdt it (net) tapassen fan AI neamd. Der is ferlet fan in fyzje op AI.⁶

Utjouwers:

- Oersettingen: in oanfraach foar it oersetten fan in Fryske publikaasje nei in oare taal kin by de Provinsje allinnich takend wurde as dy yntsjinne wurdt troch in erkende útjouwer of in organisaasje dy't him foar it meastepart dwaande hâldt mei de Fryske taal of dy't as erkende streektaalorganisaasje fungearret. Soks leveret problemen op foar oersetters dy't mei in bûtenlânske útjouwer gearwurkje wolke. By it Letterefûns hawwe se dêrfoar de Translation Grants for Foreign Publishers. Dêr jilde lykwols wol oare kwaliteitskritearia foar.
- Redaksje/begelieding: der is ferlet fan mear finansjele romte foar redaksje en begelieding.
- Promoasje/sichtberens: der is ferlet fan mear finansjele romte foar promoasje en sichtberens.
- Subsydzjebondeling: der is ferlet fan it bondeljen fan ferskillende soarten subsyzje-oanfragen foar inselde literêr projekt.
- Ferantwurdlikheid: útjouwers hawwe ferlet fan mear ynbring, ferantwurdlikheid en fertrouwen en soenen graach yn pakketfoarm ien subsydzjetakenning krije foar meardere útjeften, dêr't it trajekt fan kreaasje, útjefte en distribúsje yn meinaam wurdt en de frijheid om it beskikbere jild sels te ferdielen oer de ferskillende produksjes en ûnderdielen fan it trajekt.

Tema 3: Profesjonalisearring en kwaliteit

Der is ferlet fan romte foar ûntwikkeling en profesjonalisearring fan begjinnende en makkers mei mear ûnderfining en fan it ferheegjen fan de kwaliteit fan it Frysktalige literêre oanbod.

- Kwaliteit: sawol by de petearpartners yn it literêre fjild as by it Letterefûns wurdt oanjûn dat de kwaliteit fan it Frysktalige literêre oanbod better kin. By it Letterefûns is kwaliteit in doelstelling; oanfragen wurde dêr troch in kommisje

⁶ Op 20 july 2026 hat it Letterefûns it dokumint '[Richtlijn gebruik generatieve artificial intelligence \(GAI\)](#)' op syn website publisearre.

- Taalnivo Frysk: literatuerwittenskippers dy't wy sprutsen hawwe stelle dat it behearskjen fan de Fryske taal fan ynfloed is op de literêre kwaliteit. Minsken hawwe yn trochsneed mear ûnderwiis hân yn de Nederlânske taal as yn it Frysk.
- Jong en nij talint: de ferjonging/fernijing fan literêre makkers is essinsjeel foar it fuortbestean fan de Fryske literatuer. It fjild hat dêrom ferlet fan jong en nij literêr talint.
- Ferjonging útjouwers: der binne grutte soargen oer de fergrizing binnen it útjouwersfak.
- Eigen behear: yn it petear mei it Letterefûns is de trend fan útjaan yn eigen behear oan de oarder kaam. It Letterefûns jout gjin subsydzjes oan publikaasjes yn eigen behear, wylst dat wol in groeiend fenomeen is. Yn it Karibysk diel fan it Keninkryk binne gjin útjouwers en sadwaande is dêr no in spesjale Literatuur Caribe-regeling opset as opstapregeling om it literêre klimaat dêr te profesjonalisearjen.⁷
- Tiid en romte: literêre makkers hawwe ferlet fan tiid en romte om literêr aktyf wêze te kinnen.
- Untwikkeling: om de kwaliteit fan de Fryske literatuer fierder te ferheegjen binne inisjativen lykas de Skriuwersfakskoalle tige wichtich. It literêre fjild fielt in ferlet fan mear fan sokke profesjonele ûntwikkelingsmooglikheden, mei oanbod foar sawol begjinnende as mear betûfte skriuwers.

Dizze fraach is foar in part al oan de oarder kaam yn de Tema's 2 en 3. De regelingen slute diels goed op inoar oan, mar de kwaliteitshifking en de betingsten yn de oanfraachproseduere by de Provinsje en it Letterefûns binne net gelyk. Boppedat moat by it Letterefûns konkurrearre wurde mei produksjes út it folsleine Keninkryk. Yn Tema 4 geane wy neier yn op de befiningen oer de wurkwize fan de Provinsje en it Letterefûns, it oerlis tusken beide partijen en it útwikseljen fan ynformaasje.

- ⁷ It Letterefûns soe inselde regeling foar it Frysk net fuortdaliks advisearje, mar in foarm fan in opstapregeling soe wol in idee wêze kinne om it fjild fierder te profesjonalisearjen en in ympuls te jaan oan kwaliteitsferheging.

- Kwaliteitshifking: de Provinsje en it Letterefûns hantearje ferskillende foarmen fan kwaliteitshifking en ferskillende betingsten by it beoardieljen fan subsyzje-oanfragen.
- Utwikseling fan ynformaasje: de Provinsje en it Letterefûns diele gjin ynformaasje mei-inoar oer hokker oanfragen oft yn harren subsydzjeregelingen wol/net subsydzje takend krije. Dat kin betsjutte dat ien projekt sawol by de Provinsje as it Letterefûns subsydzje krijt.
- Oerlis: der is ferlet fan bestjoerlik oerlis tusken de Provinsje en it Letterefûns. It Letterefûns hat boppedat oanjûn graach earder belutsen wurde te wollen by it tastânkommen fan de ynhâld fan de BFTK.
- Fair Practice Code: it Letterefûns hat de Fair Practice Code opnommen yn de literêre subsydzjeregelingen.⁸ De Provinsje hat de Fair Practice Code net yn subsydzjeregelingen opnommen, mar wol yn taal- en kultuerbelied en hantearret dat ek by it takennen fan boekjersubsydzjes oan (literêre) organisaasjes.
- Yndeksearring: it Letterefûns past yndeksearring fan subsydzjebedraggen en tariven/honoraria breder en op in oare wize ta as de Provinsje.

Oplossingsrjochtingen

Oan de hân fan boppesteande befiningen drage wy in oantal oplossingsrjochtingen oan om better op it ferlet út it literêre fjild yn te spyljen en om de regelingen en wurkwize fan Provinsje en it Letterefûns better op inoar oanslute te litten. Wy beklamje nochris dat wy de technyske en juridyske helberheid fan dy oplossingsrjochtingen net ynhâldlik beoardiele hawwe.

Tema 1: Bekendheid en brûkersfreonlikens

- Provinsje en Letterefûns: meitsje de literêre subsydzjeregelingen bekender en better fynber.
- Provinsje: tink nei oer in (online) loketfunksje dêr't minsken foarôfgeand oan in oanfraach ynformaasje ynwinne kinne, en heakje ek in oersjoch fan faakstelde fragen ta, lykas op de webside fan it Letterefûns.
- Provinsje: soargje foar in leechdrompelige subsydzjewizer om makkers (en útjouwers) in oersjoch te jaan wêr't se it bêste hokker subsydzje foar Frysktalige literatuer oanfreegje kinne. Ferwurkje dêryn ek de beskikbere subsydzjes fan it Letterefûns. De Subsidiewijzer fan it Letterefûns is in moai foarbyld en ferwiist ek nei spesifike subsydzjespesjalisten dêr't kontakt mei socht wurde kin.

⁸ Sjoch hjirfoar û.o it [beslút](#) oer de Regeling projectsubsidies voor makers van boeken, en it [nijsberjocht](#) oer de ferbreiding fan grutte regelingen. Earlike fergoedingen foar alle literêre belutsenen spylje dêryn in wichtige rol. By it Letterefûns wurdt bygelyks ferwiisd nei de Fair Pay Rekentool fan de Auteursbond.

- Letterefûns: alle subsydzjeregelingen by it Letterefûns steane iepen foar de Fryske taal, útsein de Cariben-regeling; Meitsje dat spesifyk dúdlik yn de subsydzjewizer foar makkers, oersetters en útgjivers. Ferwiis ek nei de beskikbere provinsjale subsydzjeregelingen.
- Provinsje: soargje derfoar dat alle relevante dokumintaasje foar in oanfraach online iepenbier tagonklik is.
- Provinsje en Letterefûns: ferienfâldigje, wêr mooglik, de prosedueres om subsydzje oan te freegjen.
- Provinsje en Letterefûns: hannelje subsydzje-oanfragen flugger ôf.
- Provinsje en Letterefûns: ferienfâldigje de ferantwurdling en kontrôle neitiid.

Tema 2: Utwreiding, Tema 3: Profesjonalisearring en kwaliteit en Tema 4:

Oansluting

Om't de oplossingsrjochtingen foar Tema 2, 3 en 4 elkoar foar in part oerlaapje, hawwe wy se kombinearre. Gearfetsjend komt yn de befiningen nei foaren dat yn it fjild ferlet is fan (1) in bredere dekking fan de regelingen mei benammen mear romte foar eksperiment, (2) it effisjint bondeljen fan literêre subsydzje-oanfragen foar ferskillende ûnderdielen fan inselde literêr projekt, en (3) in ferlet fan hegere kwaliteit fan literêre produksjes, fan ferjonging en fernijing en fan de literêre ûntwikkeling en profesjonalisearring fan makkers.

(1) Bredere dekking en romte foar eksperiment

- Provinsje: besjoch hoe't ek skriuwers mei mear ûnderfining, makkers fan produksjes foar oare leeftidsgroepen, sjenres en foarmen, yllustratoaren en makkers fan bygelyks printeboeken of graphic novels yn oanmerking komme kinne foar subsydzje.
- Provinsje: ûndersykje oft der in spesjale regeling makke wurde kin dêr't spesifyk it literêr eksperiment sintraal yn stiet. Jou dêrby ek omtinken oan nije/jonge makkers. Yn sa'n regeling soe ek romte kreëarre wurde kinne foar projekten dy't no net yn de regelingen passe.
- Provinsje: besjoch de mooglikheden foar finansjele romte foar it oersetten fan Fryske literatuer nei oare talen as it Nederlânsk en Fryske streektaal, of ferbreedzje de subsydzjeregeling foar dat type oersettingen.

(2) Bondeljen fan subsydzjes yn pakketten of trajekten

- Provinsje en Letterefûns: ûndersykje de mooglikheden om foar ien literêr projekt projektpakketten foar makkers gear te stellen, dêr't neist foar it meitsjen ek subsydzje foar redaksje, sichtberens en promoasje yn oanfrege wurde kin. It pilotprojekt Winne dat yn july 2026 úteinset is as 'de Gielegou Rige'⁹, kin tsjinje as in ynspirearjend foarbyld. Undersykje hoe't de ûnderfiningen by dat projekt tsjinje kinne as ynformaasje foar takomstige oanpassingen fan regelingen.

⁹ [Nijsberjocht oer Gielegou Rige](#)

- Provinsje: besjoch de mooglikheden foar bygelyks in jierlikse pakketregeling foar útjouwers dêr't sy meardere produksjes mei meitsje kinne. Besjoch ek hoe't redaksje (foar kwaliteitsferheging), en ek sichtberens en promoasje dêryn meinaam wurde kinne, om mear bekendheid oan it projekten jaan te kinnen. Gean nei hoe't útjouwers mear ferantwurdlikheid, fertrouwen en frijheid krije kinne yn it ferdielen fan in eventuele pakketsubsydzje oer de ferskillende produksjes en ûnderdielen fan it proses fan útjaan.¹⁰

(3) **Kwaliteit, literêre ûntwikkeling en profesjonalisearring**

Ut de petearen is dúdlik nei foaren kaam dat der ferlet is fan mear kwalitatyf heechsteande literatuer, fan ferjonging en fernijing ûnder literêre makkers en fan it ûntwikkeljen en profesjonalisearjen fan sawol jonge/nije as makkers mei mear ûnderfining. By de befiningen fan Tema 4 kaam boppedat it ferskil yn kwaliteitshifking en betingsten tusken de Provinsje en it Letterefûns nei foaren.

It blykt lestich te wêzen om in konkrete oplossingsrjochting oan te dragen dy't yn al it boppesteand ferlet bydrage kin. Want soenen bygelyks alle Frysktalige oanfragen by sawol de Provinsje as it Letterefûns op kwaliteit hifke wurde moatte? Mei hokker kwaliteitskritearia dan, en wa soe dat hifkje moatte? Wannear't soks troch it Letterefûns dien wurde soe, hoe moat soks dan finansjeel en organisatoarysk stâlje wurde? En moat de kwaliteit fan Frysktalige oanfragen dan ek oars beoardiele wurde as Nederlânsktalige produksjes, om sa foar te kommen dat Frysktalige produksjes minder gau subsydzje takend krije? Wy komme wat dizze kwestjes oangiet ta de folgjende oplossingsrjochtingen:

- Provinsje en Letterefûns: ûndersykje mei-inoar oft en hoe't foar Frysktalige produksjes op kwaliteit hifke wurde kin en/of hoe't de kwaliteit ferhege wurde kin. Besjoch hoe't de besteande regelingen foar Frysktalige literêre subsydzjes oars ynrjochte wurde kinne mei it each op it tema fan kwaliteitshifking en betingsten. Oerwaagje dêrby oft (in kombinaasje fan) de folgjende trije opsjes in oplossingsrjochting wêze kinne:
 1. Oare kwaliteitsdrompels by de regelingen fan it Letterefûns. Undersykje de mooglikheden om mei earmerke budzjet of in garandearre plak (ûnder stelde kwaliteitsbetingsten) yn alle regelingen fan it Letterefûns romte te meitsjen foar Frysktalige produksjes. Lykas by de takenning fan subsydzje foar op syn minst ien Frysktalich literêr tydskrift yn de Tijdschriftenregeling en soepelere drompelbetingsten wat oplage oanbelanget.

¹⁰ It earder neamde projekt 'de Gielegou Rige' is in moai foarbyld fan it wurkjen yn pakketten. Undersykje hoe't dit trajekt as evaluaasje tsjinje kin foar takomstige oanpassingen fan regelingen.

2. It útwreidzjen fan provinsjale regelingen mei boppedat in foarm fan kwaliteitshifking. Undersykje de mooglikheden om de provinsjale regelingen út te wreidzjen mei subsydzjemooglikheden dy't no allinnich fia it Letterefûns oanfrege wurde kinne en besjoch hoe't, yn (finansjele en/of organisatoaryske) gearwurking mei it Letterefûns, de kwaliteitshifking dêrbinnen staljûn wurde moat.
3. It opsetten fan in tuskenregeling mei subsydzjebetingsten mei minder easken oan kwaliteitshifking en ekstra ynset op ûntwikkeling en profesjonalisearring. Undersykje de mooglikheden fan in tuskenregeling/groeiregeling/ûntwikkelregeling. Ynvestearje aktyf yn it ûntwikkeljen en profesjonalisearjen fan literêre makkers en yn kwaliteitsferheging fan it literêre aanbod. Nim dêryn ek de earder neamde oplossingsrjochting fan literêre trajekten en/of subsydzjepakketten mei, dêr't redaksje en literêre begelieding as betingsten in wichtich plak yn krije kinne soene. Besjoch bygelyks hoe't de junior/senior-taslach fan it Letterefûns¹¹ (in subsydzje om as junioroersetter begelieding te krijen fan in betûfte oersetter) yn de provinsjale regelingen syn beslach krije kin. En gean nei hoe't dy regeling ek op in oar mêd, lykas foar redakteurs of útjouwers, wurkje kinne soe.¹² Sjoch oangeande in tuskenregeling rjochte op profesjonalisearring ta ynspiraasje ek nei de regeling Literatuur Caribe¹³ fan it Letterefûns.

- Provinsje: Besjoch oangeande profesjonalisearring en ûntwikkeling ek wat de mooglikheden binne om gear te wurkjen mei gemeenten of oare mooglike subsydzje'partners'. Bygelyks om nije (jonge) makkers en/of makkers mei in smelle beurs de kâns te jaan om harren as literêr makker fierder te ûntwikkeljen, troch in temjittekomming te krijen foar kursussen en opliedingen, lykas foar de Skriuwersfakskoalle.
- Provinsje: foarmje in fyzje op it brûken fan AI en ferwurkje dy yn de literêre subsydzjeregelingen, lykas it Letterefûns yn july 2026 publisearre hat op syn website.

Tema 4: Oansluting - gearwurking

By de oplossingsrjochtingen dy't hjirfoar beskreaun binne foar de Tema's 2, 3 en 4 binne we foar in part al yngien op de kwestje hoe't de regelingen fan de Provinsje en it Letterefûns better opinoar oanslute kinne, hoe't de kwaliteitshifking staljûn wurde

¹¹ Sjoch dêroer: [nijsberjocht 'Nederlands Letterenfonds verbreedt grote regelingen'](#)

¹² By ús stúdzjereis nei Baskelân binne lyksoartige traineetrajekten tusken master/learling oan 'e oarder kaam as in ynspirearjend foarbyld foar ferjonging. Yn it twadde diel fan ús advystrajekt geane wy dêr neier op yn.

¹³ Yn de Literatuur Caribe-regeling wurdt bygelyks wurke yn trajekten en mei oarsoartige projekten. Fierder wurdt wurke mei it prinsipe fan 'wa't earst komt, meallet earst', sûnder de kwaliteitshifking dy't it Letterefûns by oare oanfragen hantearret.

kinne soe en hoe't de kwaliteit ferhege wurde kin troch te ynvestearjen yn ûntwikkeling en profesjonalisearring. By de oplossingsrjochtingen foar Tema 4 geane wy fierder yn op hoe't de fyzje en wurkwize fan de Provinsje en it Letterefûns better opinoar oansletten wurde kinne en hoe't de gearwurking tusken beide partijen fersterke wurde kin.

- Provinsje en Letterefûns: besjoch hoe't de Provinsje en it Letterefûns yn it ramt fan in konsistinte oerheid likense útgongspunten hantearje kinne oangeande fyzje en wurkwize. Tink dêrby ek oan saken lykas de Fair Practice Code, yndeksearring fan subsydzjebedraggen en tariven, en kwaliteitshifking. Nim dêryn ek de earder neamde oplossingsrjochtingen mei, lykas de ynset op ûntwikkeling en profesjonalisearring fan it literêre fjild.
- Provinsje en Letterefûns: besjoch de mooglikheden foar geregeld bestjoerlik oerlis en ûndersykje dêrby ek hoe't de ynhâld fan in nije BFTK op 'e tiid bepraat wurde kinne, en de rinnende BFTK agindearre wurde kin.

Ferfolch

Nei de simmer set DINGtiid mei it ferdjippjende ûndersyk útein en dat foltôgje wy yn de twadde perioade fan it Wurkprogramma 2026/2027. Fansels bliuwe wy dêrby yn nau kontakt mei sawol it Fryske literêre fjild as mei oanbelangjende amtners, en sille wy tuskentroch oer ús fuortgong rapportearje.

List fan petearpartners

Foar dit earste diel fan it advystrajekt oer Fryske literatuer hawwe bestjoerder Jitske de Hoop en beliedsstiper Froukje Sijsma fan advysorgaan DINGtiid petearen fierd mei:

- Provinsje Fryslân
- Nederlands Letterenfonds
- Cultuurfonds Fryslân
- Afûk
- City of Literature
- NHL Stenden
- Taalplan Frysk
- It Skriuwersbûn
- Boeken fan Fryslân
- Tresoar
- De Moanne
- Dichterskollektif Rixt
- Explore the North
- Fjouwer útgjowers (grutte en lytse)
- Trije oersetters
- Twa literatuerwittenskippers

Nederlands Letterenfonds
t.a.v. Romkje de Bildt
Nieuwe Prinsengracht 89
1018 VR Amsterdam

Leeuwarden, 1 september 2026

Geachte directeur-bestuurder De Bildt,

Een levende literatuur is essentieel voor de vitaliteit van de Friese taal en cultuur. Dit stellen het Rijk en de Provincie Fryslân in de Bestuursafpraak Friese Taal en Cultuur (BFTK). Ze streven daarom naar een rijk literair aanbod in de Friese taal. “De komende jaren stimuleren Rijk en Provincie via diverse regelingen, het Nederlands Letterenfonds, instellingen en projecten de ontwikkeling van nieuwe literatuur, zowel in boekvorm, in digitale als gesproken vormen, en op het breed beschikbaar maken van deze nieuwe producties in de samenleving.”¹⁴

De Provincie Fryslân wil het beleid op het gebied van de Friestalige literatuur graag doorontwikkelen en zo nodig de subsidieregelingen aanpassen om goed bij het veld aan te sluiten. De Provincie heeft daarom samen met het Letterenfonds op 1 juli 2025 een adviesverzoek neergelegd bij DINGtiid, het wettelijk adviesorgaan voor de Friese taal. Hierin wordt gevraagd om, op basis van gesprekken met het veld, te adviseren omtrent drie kwesties:

1. *Sluiten de bestaande literaire subsidieregelingen van de Provincie Fryslân en het Letterenfonds aan op de behoeften en ontwikkelingen in het literaire veld?*
2. *Sluiten de regelingen van beide partijen genoeg op elkaar aan?*
3. *Wat zijn de opvattingen over de huidige en wenselijke rol van Provincie Fryslân en het Letterenfonds in het literaire veld?*

In onderstaande samenvatting nemen wij u in vogelvlucht mee door de aanpak van ons advies, onze belangrijkste bevindingen en oplossingsrichtingen. In de bijlage vindt u een uitgebreide beschrijving hiervan.

Samenvatting

Dit adviestraject wordt in twee delen opgedeeld. In deze brief gaan wij in op de eerste twee adviesvragen. Op basis van bureau- en veldonderzoek zien we dat de Provincie en het Letterenfonds veel in het werk stellen om met verschillende literaire subsidieregelingen een rijk en kwalitatief hoogwaardig literair aanbod in de Friese

¹⁴ BFTK 2024-2028, pagina 67.

taal na te streven. Daarnaast wordt met boekjaarsubsidies aan Friese organisaties, projectsubsidies en incidentele subsidies een flinke impuls gegeven om het literair aanbod te vergroten en de kwaliteit daarvan te verhogen. In het veld wordt de behoefte gevoeld om de subsidieregelingen te verbreden en uit te breiden, alsmede de kwaliteit van het literair aanbod te verhogen.

Samenvattend kan als antwoord op de eerste vraag worden gesteld dat de literaire subsidieregelingen grotendeels aansluiten op de behoeften van en de ontwikkelingen in het veld; er zijn echter hiaten in de regelingen waarin met aanpassingen en aanvullingen wel kan worden voorzien. Er is behoefte aan:

- betere zichtbaarheid en vindbaarheid van de subsidieregelingen;
- meer eenheid en bundeling in de subsidieregelingen, bij zowel makers en uitgevers als andere spelers in het literaire veld;
- ruimte voor ontwikkeling;
- ruimte voor professionalisering van beginnende en ervaren makers;
- verhoging van de kwaliteit van het Friestalige literaire aanbod;
- en verder wordt het aanvragen en beoordelen van (grotere) subsidieaanvragen als zeer bureaucratisch en complex ervaren;

Als antwoord op de tweede vraag is onze ervaring dat de regelingen in het algemeen goed op elkaar aansluiten, maar dat er wel verschillen zijn in werkwijze en in opvattingen over wat Friestalige literatuur zou moeten bewerkstelligen.

In dit advies geven we daarom een aantal concrete oplossingsrichtingen met betrekking tot het verbreden en uitbreiden van subsidieregelingen. De oplossingsrichtingen kunnen mogelijk ook bijdragen aan het creëren van meer draagvlak voor het beleid en het verhogen van het gebruik van de regelingen. We raden de Provincie en het Letterenfonds hierbij ook aan om in samenspraak en samenwerking met elkaar te bekijken hoe de bestaande regelingen voor Friestalige literaire subsidies anders zouden moeten worden ingericht ten aanzien van het onderwerp kwaliteitstoetsing en voorwaarden. Er zouden bruggen kunnen worden geslagen door:

- het opnemen van geoormerkt budget of een gegarandeerde plek (onder gestelde kwaliteitsvoorwaarden) in alle regelingen van het Letterenfonds voor Friestalige producties;
en/of:
- het uitbreiden van provinciale regelingen met regelingen die nu alleen bij het Letterenfonds zijn belegd en daar een vorm van kwaliteitsevaluatie in te beleggen;
en/of:

- een tussenregeling met ook meer systematisch overleg en uitwisseling tussen de Provincie en het Letterenfonds, waar vooral ingezet wordt op het ontwikkelen en professionaliseren van het literaire veld.

Vervolg

Na de zomer begint DINGtiid met het verdiepende onderzoek en dat voltooien we in de tweede periode van het Werkprogramma 2026/2027. Uiteraard blijven we daarbij in nauw contact met zowel het Friese literaire veld als met betrokken ambtenaren, en zullen we tussentijds over onze voortgang rapporteren. Mocht u voor deze tijd vragen hebben over deze brief of ons vervolgtraject, dan zijn wij natuurlijk altijd bereid die te beantwoorden.

Namens het bestuur van DINGtiid,

Jan Koster
Voorzitter DINGtiid

Jitske de Hoop
Bestuurder DINGtiid

Bijlage:

- Adviesbrief Friese literatuur (deel 1)
- Overzicht gesprekspartners

Bijlage: Adviesbrief Friese literatuur (deel 1)

Een levende literatuur is essentieel voor de vitaliteit van de Friese taal en cultuur. Dit stellen het Rijk en de Provincie Fryslân in de Bestuursafpraak Friese Taal en Cultuur (BFTK). Ze streven daarom naar een rijk literair aanbod in de Friese taal. “De komende jaren stimuleren Rijk en Provincie via diverse regelingen, het Nederlands Letterenfonds, instellingen en projecten de ontwikkeling van nieuwe literatuur, zowel in boekvorm, in digitale als gesproken vormen, en op het breed beschikbaar maken van deze nieuwe producties in de samenleving.”¹⁵

De Provincie Fryslân wil het beleid op het gebied van de Friestalige literatuur graag doorontwikkelen en de subsidieregelingen aanpassen om goed bij het veld aan te sluiten. De Provincie heeft daarom samen met het Letterenfonds op 1 juli 2025 een adviesverzoek neergelegd bij DINGtiid, het wettelijk adviesorgaan voor de Friese taal. Hierin wordt gevraagd om, op basis van gesprekken met het veld, te adviseren omtrent drie kwesties:

1. *Sluiten de bestaande literaire subsidieregelingen van de Provincie Fryslân en het Letterenfonds aan op de behoeften en ontwikkelingen in het literaire veld?*
2. *Sluiten de regelingen van beide partijen genoeg op elkaar aan?*
3. *Wat zijn de opvattingen over de huidige en wenselijke rol van Provincie Fryslân en het Letterenfonds in het literaire veld?*

Aanpak

We hebben dit adviestraject in twee delen opgenomen in ons Werkprogramma 2026-2027. In dit eerste deel van het advies gaan we vooral in op de eerste twee vragen en delen wij onze bevindingen en oplossingsrichtingen met betrekking tot deze vragen. Zo kunnen de resultaten van ons onderzoek richting geven bij het aanpassen van de subsidieregelingen binnen de beleidsperiode 2025-2028. De oplossingsrichtingen kunnen mogelijk ook bijdragen aan het creëren van meer draagvlak voor het beleid en het verhogen van het gebruik van de regelingen. Later, in 2027, zal een vervolgadvisie volgen, waarbij we dieper ingaan op de ontwikkelingen en de infrastructuur van het literaire veld en de gewenste rol van de provincie en het Letterenfonds daarin. Met de adviezen leveren wij input voor de literaire subsidieregelingen, de tussenevaluatie van de BFTK en de visie op de Friese literatuur voor de lange(re) termijn.

Voor dit adviestraject hebben we zowel bureau- als veldonderzoek gedaan. Bij het bureauonderzoek hebben we onder andere gekeken naar het wettelijk kader, taal- en literatuurbeleid en de literaire subsidieregelingen van de Provincie Fryslân en het Letterenfonds. Bij het veldonderzoek hebben wij gesprekken gevoerd met partijen uit

¹⁵ BFTK 2024-2028, pagina 67.

het literaire veld¹⁶ en bovendien een meerdaags werkbezoek gebracht aan Baskenland, in juni 2026.¹⁷ Wij hebben daar gesproken met verschillende literaire organisaties, om informatie uit te wisselen over literatuurbeleid in minderheidstaalgebieden, de relatie tot overheden en literaire subsidiestromen. Die bevindingen nemen we ook mee in het tweede deel van het adviestraject, en daarnaast nemen we ook voorbeelden mee uit andere minderheidstaalgebieden. In het tweede deel van het advies zullen we sommige bevindingen verder uitdiepen en toetsen met gesprekspartners uit het veld met een DINGpetear (bijeenkomst).

Belangrijkste bevindingen

Uit de gesprekken die wij hebben gevoerd, blijkt dat er al heel veel gebeurt op het gebied van de Friese literatuur. Er zijn mooie initiatieven, er is nieuw talent en, zo werd gezegd: “er zijn rijke publicaties in onze taal” en “er is heel veel en er kan ook heel veel”. Echter zijn in de gesprekken ook zorgen gedeeld en hiaten en obstakels benoemd met betrekking tot de literaire infrastructuur en de subsidieregelingen.

Wij bundelen thematisch onze belangrijkste bevindingen op basis van de adviesvragen en behandelen daarna kort en puntsgewijs een aantal oplossingsrichtingen. We merken hierbij op dat we alleen globaal naar de literaire subsidieregelingen van de Provincie en het Letterenfonds hebben gekeken en niet alles tot in detail met elkaar hebben vergeleken. Daarnaast hebben wij bij het literaire veld getoetst waaruit de behoeften bestaan van de literaire subsidieregelingen. Wij benadrukken dat we zowel bij de bevindingen als oplossingsrichtingen de technische en juridische kant van de subsidieregelingen niet inhoudelijk hebben beoordeeld. Dit betekent ook dat wij geen inzicht hebben en/of kunnen geven omtrent de mogelijke consequenties daarvan op subsidietechnisch en juridisch vlak.

Adviesvraag 1: Sluiten de bestaande literaire subsidieregelingen van de Provincie Fryslân en het Letterenfonds aan op de behoeften en ontwikkelingen in het literaire veld?

We behandelen deze kwestie aan de hand van drie thema's:

Thema 1: Bekendheid en gebruikersvriendelijkheid

Het literaire veld heeft behoefte aan een beter inzicht in de subsidieregelingen, en van minder complexiteit.

¹⁶ Zie voor een overzicht hiervan in de bijlage

¹⁷ DINGtiid heeft voorafgaand aan dit werkbezoek onderzoek gedaan naar minderheidstalengebieden met een sterke literaire infrastructuur, een kwalitatief hoge output met zowel lokale, landelijke als internationale focus op de eigen literatuur, waar ook het optimaliseren van de subsidiestromen centraal staat. Zodoende kwamen we op Baskenland uit.

- Wegwijzer: vooral jonge en/of debuterende makers zijn niet (goed) op de hoogte van het bestaan van literaire subsidieregelingen en weten ook niet (goed) waar ze moeten zijn om er gebruik van te maken.
- Toegankelijkheid: documenten voor de provinciale subsidieaanvraag zijn pas zichtbaar als je je aanvraag indient. Ter voorbereiding op een aanvraag, is er behoefte aan toegankelijke informatie en eventueel voorbeelddocumenten.
- Administratieve handelingen: het proces van een (grotere) subsidieaanvraag wordt als bureaucratisch en complex ervaren.
- Beoordelingsprocedure: omdat de beoordeling lang duurt, komt de productie minder snel op gang.
- Verantwoording en controle: het proces ná de subsidietoekenning wordt vaak als te juridisch, detaillistisch en bureaucratisch ervaren.

Thema 2: Verbreding en bundeling

Er is behoefte aan meer verbreding en bundeling in de subsidieregelingen, bij zowel makers als uitgevers en andere spelers in het literaire veld.

Makers:

- Bredere dekking: in de provinciale subsidieregelingen is behoefte aan meer dekking voor ervaren schrijvers, boeken voor andere leeftijdsgroepen, andere genres en vormen. In de beschrijving van de literaire regelingen zou meer helder moeten worden gemaakt voor welke type producties een aanvraag kan worden gedaan en welke type makers een aanvraag kunnen doen, zoals makers van prenten- of stripboeken.¹⁸
- Vertalingen: behoefte aan meer financiële ruimte voor vertalingen vanuit het Fries en naar het Fries. Dat zit nu in dezelfde regeling als redactie en begeleiding en kan alleen worden aangevraagd door een uitgever of organisatie. Bovendien worden honoraria voor vertalers niet expliciet benoemd.
- Redactie/begeleiding: behoefte aan meer financiële ruimte voor redactie en begeleiding. Dat zit nu in dezelfde regeling als voor vertalingen.
- Experiment: in aanvulling op de eerste bevinding hebben diverse makers en uitgevers behoefte aan ruimte om te experimenteren, onder andere met multidisciplinaire vormen in de literatuur, die nu niet gedekt worden in de regelingen.
- Ontwikkelruimte: makers hebben behoefte aan (financiële) ruimte om zich met het creëren van literatuur bezig te houden. Zoiets wordt bij de Provincie nu niet gesubsidieerd.

¹⁸ Er wordt onder Friese makers behoefte gevoeld aan een literaire infrastructuur en subsidieregelingen die ruimte geven aan het maken van producties die in twee of meer talen tegelijk worden uitgegeven. Jong en nieuw literair talent heeft bovendien behoefte aan landelijke verbinding en erkenning. Alleen Fryslân als afzetgebied voelt voor hen te klein. Hier zijn we in dit deeladvies niet nader op ingegaan. Een bredere visie op meertaligheid en Friese literatuur wordt meegenomen naar het tweede advies.

- Professionalisering: er is behoefte aan het ontwikkelen van literaire vaardigheden en aan persoonlijke begeleiding.
- Subsidiebundeling: er is behoefte aan het bundelen van verschillende delen van subsidieaanvragen voor eenzelfde literair project.
- Promotie/zichtbaarheid: er is behoefte aan meer financiële ruimte voor promotie en zichtbaarheid. Bovendien: niet alle vormen van promotie en literaire activiteiten vallen onder de regelingen, terwijl ze wel de doelen voor de promotie van Friese literatuur steunen. Denk daarbij bijvoorbeeld aan literaire bijdragen op festivals.
- Kunstmatige Intelligentie (AI): AI is een factor van aandacht bij het produceren en distribueren van literaire producties. In geen van de lopende regelingen wordt het (niet) toepassen van AI genoemd. Er is behoefte aan een visie op AI.¹⁹

Uitgevers:

- Vertalingen: een aanvraag voor het vertalen van een Friese publicatie naar een andere taal kan bij de Provincie alleen worden toegekend als deze wordt ingediend door een erkende uitgever of een organisatie die zich grotendeels bezighoudt met de Friese taal of die als erkende streektaalorganisatie fungeert. Dit levert problemen op voor vertalers die met een buitenlandse uitgever willen samenwerken. Bij het Letterenfonds hebben ze daarvoor de Translation Grants for Foreign Publishers. Daarvoor gelden echter wel andere kwaliteitscriteria.
- Redactie/begeleiding: er is behoefte aan meer financiële ruimte voor redactie en begeleiding.
- Promotie/zichtbaarheid: er is behoefte aan meer financiële ruimte voor promotie en zichtbaarheid.
- Subsidiebundeling: er is behoefte aan het bundelen van verschillende soorten subsidieaanvragen voor eenzelfde literair project.
- Verantwoordelijkheid: uitgevers hebben behoefte aan meer inbreng, verantwoordelijkheid en vertrouwen en zouden graag in pakketvorm één subsidietoekenning krijgen voor meerdere uitgaven, waarin het traject van creatie, uitgave en distributie wordt meegenomen en de vrijheid om het beschikbare geld zelf te verdelen over de verschillende producties en onderdelen van het traject.

Thema 3: Professionalisering en kwaliteit

Er is behoefte aan ruimte voor ontwikkeling en professionalisering van beginnende en ervaren makers en van het verhogen van de kwaliteit van het Friestalige literaire aanbod.

¹⁹ Op 20 juli 2026 heeft het Letterenfonds het document '[Richtlijn gebruik generatieve artificial intelligence \(GAI\)](#)' op zijn website gepubliceerd.

- Kwaliteit: zowel bij de gesprekspartners in het literaire veld als bij het Letterenfonds wordt aangegeven dat de kwaliteit van het Friestalige literaire aanbod beter kan. Bij het Letterenfonds is kwaliteit een doelstelling; aanvragen worden hier door een commissie op getoetst. De Provincie hanteert kwaliteitsdrempels in de aanvraag, maar toetst niet de kwaliteit van de betrokken productie.
- Taalniveau Frysk: literatuurwetenschappers die we hebben gesproken stellen dat het beheersen van de Friese taal van invloed is op de literaire kwaliteit. Mensen hebben gemiddeld meer onderwijs gehad in de Nederlandse taal dan in het Fries.
- Jong en nieuw talent: de verjonging/vernieuwing van literaire makers is essentieel voor het voortbestaan van de Friese literatuur. Het veld heeft daarom behoefte aan jong en nieuw literair talent.
- Verjonging uitgevers: er zijn grote zorgen over de vergrijzing binnen het uitgeversvak.
- Eigen beheer: in het gesprek met het Letterenfonds is de trend van uitgeven in eigen beheer aan de orde gekomen. Het Letterenfonds geeft geen subsidies aan publicaties in eigen beheer, terwijl dat wel een groeiend fenomeen is. In het Caribisch deel van het Koninkrijk zijn geen uitgevers en zodoende is er nu een speciale Literatuur Caribe-regeling opgezet als opstapregeling om het literaire klimaat daar te professionaliseren.²⁰
- Tijd en ruimte: literaire makers hebben behoefte aan tijd en ruimte om literair actief te kunnen zijn.
- Ontwikkeling: om de kwaliteit van de Friese literatuur verder te verhogen zijn initiatieven zoals de Schrijversvakschool erg belangrijk. Het literaire veld voelt meer behoefte aan deze professionele ontwikkelingsmogelijkheden, met aanbod voor zowel beginnende als meer ervaren schrijvers.

Adviesvraag 2: Sluiten de regelingen van de Provincie en het Letterenfonds genoeg op elkaar aan?

Thema 4: Aansluiting literaire subsidieregelingen

Deze vraag is deels al aan de orde gekomen in de Thema's 2 en 3. De regelingen sluiten gedeeltelijk goed op elkaar aan, maar de kwaliteitsevaluatie en de voorwaarden in de aanvraagprocedure bij de Provincie en het Letterenfonds zijn niet gelijk. Bovendien moet bij het Letterenfonds worden geconcurrereerd met producties uit het hele Koninkrijk. In Thema 4 gaan we nader in op de bevindingen over de werkwijze van de Provincie en het Letterenfonds, het overleg tussen beide partijen en het uitwisselen van informatie.

²⁰ Het Letterenfonds zou een dergelijke regeling voor het Fries niet meteen adviseren, maar een vorm van een opstapregeling zou wel een idee kunnen zijn om het veld verder te professionaliseren en een impuls te geven aan kwaliteitsverhoging.

- Litteraire focus: in de provinciale regelingen ligt de focus vooral op taal(bevordering), bij het Letterenfonds ligt de nadruk vooral op literatuur(bevordering) en literaire kwaliteit.
- Kwaliteitstoetsing: de Provincie en het Letterenfonds hanteren verschillende vormen van kwaliteitstoetsing en verschillende voorwaarden bij het beoordelen van subsidieaanvragen.
- Uitwisseling van informatie: de Provincie en het Letterenfonds delen geen informatie met elkaar over welke aanvragen in hun subsidieregelingen wel/niet subsidie ontvangen. Dat kan betekenen dat één project zowel bij de Provincie als het Letterenfonds subsidie krijgt.
- Overleg: er is behoefte aan bestuurlijk overleg tussen de Provincie en het Letterenfonds. Het Letterenfonds heeft bovendien aangegeven graag eerder betrokken te willen worden bij de totstandkoming van de inhoud van de BFTK.
- Fair Practice Code: het Letterenfonds heeft de Fair Practice Code opgenomen in de literaire subsidieregelingen.²¹ De Provincie heeft de Fair Practice Code niet in subsidieregelingen opgenomen, maar wel in taal- en cultuurbeleid en hanteert dat ook bij de toekenning van boekjaarsubsidies aan (literaire) organisaties.
- Indexering: het Letterenfonds past indexering van subsidiebedragen en tarieven/honoraria breder en op een andere manier toe dan de Provincie.

Oplossingsrichtingen

Aan de hand van bovenstaande bevindingen dragen wij een aantal oplossingsrichtingen aan om beter op de behoeften uit het literaire veld in te spelen en om de regelingen en werkwijze van Provincie en het Letterenfonds beter op elkaar aan te laten sluiten. We benadrukken nogmaals dat we de technische en juridische haalbaarheid van die oplossingsrichtingen niet inhoudelijk hebben beoordeeld.

Thema 1: Bekendheid en gebruikersvriendelijkheid

- Provincie en Letterenfonds: maak de literaire subsidieregelingen bekender en beter vindbaar.
- Provincie: denk na over een (online) loketfunctie waar mensen voorafgaand aan een aanvraag informatie kunnen inwinnen, en voeg ook een overzicht met veelgestelde vragen toe, zoals op de website van het Letterenfonds.
- Provincie: zorg voor een laagdrempelige subsidiewijzer om makers (en uitgevers) een overzicht te geven waar ze het beste welke subsidie voor

²¹ Zie hiervoor o.a. het [besluit](#) over de Regeling projectsubsidies voor makers van boeken, en het [nieuwsbericht](#) over de verbreding van grote regelingen. Eerlijke vergoedingen voor alle literaire betrokkenen spelen hierin een belangrijke rol. Bij het Letterenfonds wordt bijvoorbeeld verwezen naar de Fair Pay Rekentool van de Auteursbond.

Friestalige literatuur kunnen aanvragen. Verwerk daarin ook de beschikbare subsidies van het Letterenfonds. De Subsidiewijzer van het Letterenfonds is een mooi voorbeeld en verwijst ook naar specifieke subsidiespecialisten waarmee contact gezocht kan worden.

- Letterenfonds: alle subsidieregelingen bij het Letterenfonds staan open voor de Friese taal, uitgezonderd de Cariben-regeling. Maak dat specifiek duidelijk in de subsidiewijzer voor makers, vertalers en uitgevers. Verwijs ook naar de beschikbare provinciale subsidieregelingen.
- Provincie: zorg ervoor dat alle relevante documentatie voor een aanvraag online openbaar toegankelijk is.
- Provincie en Letterenfonds: vereenvoudig, waar mogelijk, de procedures om subsidie aan te vragen.
- Provincie en Letterenfonds: handel subsidieaanvragen sneller af.
- Provincie en Letterenfonds: vereenvoudig de verantwoording en controle nadien.

Thema 2: Uitbreiding, Thema 3: Professionalisering en kwaliteit, en Thema 4: Aansluiting

Omdat de oplossingsrichtingen voor Thema 2, 3 en 4 elkaar deels overlappen, hebben we ze gecombineerd. Samenvattend komt in de bevindingen naar voren dat in het veld behoefte is aan (1) een bredere dekking van de regelingen met vooral meer ruimte voor experiment, (2) het efficiënt bundelen van literaire subsidieaanvragen voor verschillende onderdelen van hetzelfde literair project, en (3) een behoefte aan hogere kwaliteit van literaire producties, van verjonging en vernieuwing en van de literaire ontwikkeling en professionalisering van makers.

(1) Bredere dekking en ruimte voor experiment

- Provincie: bekijk hoe ook ervaren schrijvers, makers van producties voor andere leeftijdsgroepen, genres en vormen, illustratoren en makers van bijvoorbeeld prentenboeken of graphic novels in aanmerking kunnen komen voor subsidie.
- Provincie: onderzoek of er een speciale regeling kan worden gemaakt waarin specifiek het literair experiment centraal staat. Geef daarbij ook aandacht aan nieuwe/jonge makers. In zo'n regeling zou ook ruimte gecreëerd kunnen worden voor projecten die nu niet in de regelingen passen.
- Provincie: bekijk de mogelijkheden voor financiële ruimte voor het vertalen van Friese literatuur naar andere talen dan Nederlands en Friese streektaalen, of verbreed de subsidieregeling voor dit type vertalingen.

(2) Bundelen van subsidies in pakketten of trajecten

- Provincie en Letterenfonds: onderzoek de mogelijkheden om voor één literair projectpakketten voor makers samen te stellen, waar naast voor het maken ook subsidie voor redactie, zichtbaarheid en promotie in aangevraagd kan

worden. Het pilotproject dat in juli 2026 is gestart als 'de Gielegou Rige'²², kan dienen als een inspirerend voorbeeld. Onderzoek hoe de ervaringen bij dat project kunnen dienen als informatie voor toekomstige aanpassingen van regelingen.

- Provincie: bekijk de mogelijkheden voor bijvoorbeeld een jaarlijkse pakketregeling voor uitgevers waar zij meerdere producties mee kunnen maken. Bekijk ook hoe redactie (voor kwaliteitsverhoging), en ook zichtbaarheid en promotie daarin kunnen worden meegenomen, om meer bekendheid aan de projecten te kunnen geven. Ga na hoe uitgevers meer verantwoordelijkheid, vertrouwen en vrijheid kunnen krijgen in het verdelen van een eventuele pakketsubsidie over de verschillende producties en onderdelen van het proces van uitgeven.²³

(3) Kwaliteit, literaire ontwikkeling en professionalisering

Uit de gesprekken is duidelijk naar voren gekomen dat er behoefte is aan meer kwalitatief hoogstaande literatuur, verjonging en vernieuwing onder literaire makers en aan het ontwikkelen en professionaliseren van zowel jonge / nieuwe als ervaren makers. Bij de bevindingen van Thema 4 kwam bovendien het verschil in kwaliteitsevaluatie en voorwaarden tussen de Provincie en het Letterenfonds naar voren.

Het blijkt lastig te zijn om een concrete oplossingsrichting aan te dragen die in al de bovenstaande behoefte kan bijdragen. Want zouden bijvoorbeeld alle Friestalige aanvragen bij zowel de Provincie als het Letterenfonds op kwaliteit moeten worden getoetst? Met welke kwaliteitscriteria dan, en wie zou dat moeten toetsen? Wanneer dit door het Letterenfonds zou worden gedaan, hoe zou dat dan financieel en organisatorisch vormgegeven moeten worden? En moet de kwaliteit van Friestalige aanvragen dan ook anders beoordeeld worden dan Nederlandstalige producties, om zo te voorkomen dat Friestalige producties minder snel toegekend krijgen? Wij komen wat deze kwesties betreft tot de volgende oplossingsrichtingen:

- Provincie en Letterenfonds: onderzoek gezamenlijk of en hoe er voor Friestalige producties op kwaliteit kan worden getoetst en/of hoe de kwaliteit kan worden verhoogd. Bekijk hoe de bestaande regelingen voor Friestalige literaire subsidies anders ingericht kunnen worden met het oog op het thema van kwaliteitsevaluatie en voorwaarden. Overweeg hierbij of (een combinatie van) de volgende drie opties een oplossingsrichting kunnen zijn:
 1. Andere kwaliteitsdrempels bij de regelingen van het Letterenfonds.
Onderzoek de mogelijkheden om met geoormerkt budget of een

²² [Nieuwsbericht Gielegou Rige](#)

²³ Het eerder genoemde project 'de Gielegou Rige' is een mooi voorbeeld van het werken in pakketten. Onderzoek hoe dit traject als evaluatie kan dienen voor toekomstige aanpassingen van regelingen.

gegarandeerde plek (onder gestelde kwaliteitsvoorwaarden) in alle regelingen van het Letterenfonds ruimte te maken voor Friestalige producties. Net als bij de toekenning van subsidie voor tenminste één Friestalig literair tijdschrift in de Tijdschriftenregeling en soepelere drempelvoorwaarden qua oplage.

2. Het uitbreiden van provinciale regelingen met bovendien een vorm van kwaliteitstoetsing. Onderzoek de mogelijkheden om de provinciale regelingen uit te breiden met subsidiemogelijkheden die nu alleen via het Letterenfonds aangevraagd kunnen worden en bekijk hoe, in (financiële en/of organisatorische) samenwerking met het Letterenfonds, de kwaliteitstoetsing moet worden vormgegeven.
 3. Het opzetten van een tussenregeling met subsidievoorwaarden met minder eisen aan kwaliteitstoetsing en extra inzet op ontwikkeling en professionalisering. Onderzoek de mogelijkheden van een tussenregeling/groeiregeling/ontwikkelregeling. Investeer actief in het ontwikkelen en professionaliseren van literaire makers en in kwaliteitsverhoging van het literaire aanbod. Neem daarin ook de eerder genoemde oplossingsrichting van literaire trajecten en/of subsidiepakketten mee, waar redactie en literaire begeleiding als voorwaarden een belangrijke plaats in zouden kunnen krijgen. Bekijk bijvoorbeeld hoe de junior/senior-toeslag van het Letterenfonds²⁴ (een subsidie om als juniorvertaler begeleiding te krijgen van een ervaren vertaler) in de provinciale regelingen tot stand kan komen. En ga na hoe die regeling ook op een ander gebied, zoals voor redacteuren of uitgevers, zou kunnen werken.²⁵ Zie ter inspiratie betreffende een tussenregeling gericht op professionalisering ook naar de regeling Literatuur Caribe²⁶ van het Letterenfonds. Het pilotproject dat in juli 2026 begonnen is als 'de Gielegou Rige', kan ook dienen als een inspirerend voorbeeld.
- Provincie: Bekijk betreffende professionalisering en ontwikkeling ook wat de mogelijkheden zijn om samen te werken met gemeenten of andere mogelijke subsidiepartners. Bijvoorbeeld om nieuwe (jonge) makers en/of makers met een smalle beurs de kans te geven om zich als literair maker verder te ontwikkelen, door een tegemoetkoming te krijgen voor cursussen en opleidingen, zoals voor de Schrijversvakschool.

²⁴ Zie hierover: <https://boekenkrant.com/nederlands-letterenfonds-verbreedt-grote-regelingen/>

²⁵ Tijdens onze studiereis naar Baskenland zijn gelijksoortige traineetrajecten tussen meester/leerling aan de orde gekomen als een inspirerend voorbeeld voor verjonging. In het tweede deel van ons adviestraject gaan we hier nader op in.

²⁶ In de Literatuur Caribe-regeling wordt bijvoorbeeld gewerkt in trajecten en met andersoortige projecten. Verder wordt gewerkt met het principe 'wie het eerst komt, die het eerst maalt' zonder de kwaliteitstoets die het Letterenfonds bij andere aanvragen hanteert.

- Provincie: vorm een visie op het gebruik van AI en verwerk die in de literaire subsidieregelingen, zoals het Letterenfonds dat 20 juli 2026 op zijn website heeft gepubliceerd.

Thema 4: Aansluiting - samenwerking

Bij de oplossingsrichtingen die hiervoor zijn beschreven voor de Thema's 2, 3 en 4 zijn we deels al ingegaan op de kwestie hoe de regelingen van de Provincie en het Letterenfonds beter op elkaar kunnen aansluiten, hoe de kwaliteitstoetsing gestalte zou kunnen worden gegeven en hoe de kwaliteit kan worden verhoogd door te investeren in ontwikkeling en professionalisering. Bij de oplossingsrichtingen voor Thema 4 gaan we verder in op hoe de visie en werkwijze van de Provincie en het Letterenfonds beter op elkaar kunnen worden aangesloten en hoe de samenwerking tussen beide partijen kan worden versterkt.

- Provincie en Letterenfonds: bekijk hoe de Provincie en het Letterenfonds in het kader van een consistente overheid dezelfde uitgangspunten kunnen hanteren inzake visie en werkwijze. Denk daarbij ook aan zaken zoals de Fair Practice Code, indexering van subsidiebedragen en tarieven, en kwaliteitsevaluatie. Neem daarin ook de eerder genoemde oplossingsrichtingen mee, zoals de inzet op ontwikkeling en professionalisering van het literaire veld.
- Provincie en Letterenfonds: bekijk de mogelijkheden voor regelmatig bestuurlijk overleg en onderzoek daarbij ook hoe de inhoud van een nieuwe BFTK tijdig kan worden besproken, en de lopende BFTK kan worden geagendeerd.

Vervolg

Na de zomer begint DINGtiid met het verdiepende onderzoek en dat voltooien we in de tweede periode van het Werkprogramma 2026/2027. Uiteraard blijven we daarbij in nauw contact met zowel het Friese literaire veld als met betrokken ambtenaren, en zullen we tussendoor over onze voortgang rapporteren. Mocht u voor deze tijd vragen hebben over deze brief of ons vervolgtraject, dan zijn wij natuurlijk altijd bereid die te beantwoorden.

Overzicht gesprekspartners

Voor dit eerste deel van het adviestraject over Friese literatuur hebben bestuurder Jitske de Hoop en beleidsondersteuner Froukje Sijsma van adviesorgaan DINGtiid gesprekken gevoerd met:

- Provincie Fryslân
- Nederlands Letterenfonds
- Cultuurfonds Fryslân
- Afûk
- City of Literature
- NHL Stenden
- Taalplan Frysk
- It Skriuwersbûn
- Boeken fan Fryslân
- Tresoar
- De Moanne
- Dichterskollektif Rixt
- Explore the North
- Vier uitgevers (grote en kleine)
- Drie vertalers
- Twee literatuurwetenschappers